

2021-026

Archeologienota Aalst Bosstraat 23

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

26-2-2021

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Baardegem Bosstraat 23 (deelgemeente van Aalst, provincie Oost-Vlaanderen), gelegen buiten woon- of recreatiegebied, waarbij de totale oppervlakte van de bodemingrepen groter is dan 5000m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied, ca. 26 885m² groot, heeft een min of meer rechthoekige vorm en is noord-zuid georiënteerd. Het grenst in het noorden aan de Bosstraat en het kruispunt ervan met de straat Houwelgat. Ten oosten van het kruispunt is de Bosstraat een onverharde weg. Het westelijke deel van het plangebied is grotendeels bebouwd en verhard, met woning Bosstraat 23, met ernaast een magazijn en erachter 2 langwerpige, grote stallen. Ten zuiden van deze stallen is nog een kleine onverharde zone te zien. Het oostelijke deel van het plangebied is in gebruik als akker. Op de grens tussen het oostelijke en westelijke deel is een grasstrook met daarop een bomenrij aanwezig. De gronden waarop de bebouwing is gelegen zijn opvallend hoger gelegen dan de gronden ten westen ervan, met een opvallende scherpe overgang net ten oosten van de gebouwen.

Het plangebied is zo'n 800m ten zuidoosten van de parochiekerk van Baardegem gelegen, buiten de dorpsagglomeratie. De straat Houwelgat leidt naar de dorpskern. Op de Villaretkaart uit 1745-1748 zijn de Bosstraat en het Houwelgat reeds te zien. Het plangebied is vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond, te zuiden zijn bossen gelegen. Dit is het Kravaalbos, dat samen met het Affligembos eertijds één bosgebied vormde, het 'Ascerholt', dat kan beschouwd worden als een uitloper van het Kolenwoud. Het grootste deel van het Kravaalbos maakte sinds de middeleeuwen deel uit van het domein van de benedictinessenabdij van Vorst, een stichting van de abdij van Affligem. De oppervlakte van het bos nam op het einde van de 15de eeuw sterk af. In het zuidwestelijk deel van het bos werd in het verleden sterk gegraven ten behoeve van het winnen van (kalk)zandsteen behorende tot de Formatie van Lede, door de abdij zelf geëxploiteerd. Na de Franse Revolutie kwam het bos in privéhanden terecht. Het onderging intensieve, kort op elkaar volgende kappingen gedurende de Eerste en Tweede Wereldoorlog, maar werd zo goed als mogelijk in zijn vroegere vorm hersteld. De Ferrariskaart uit ca. 1777 toont een gelijkaardig beeld als de Villaretkaart: het terrein is te situeren op landbouwgrond gelegen tussen de Bosstraat in het noorden en bossen in het zuiden. De midden 19de-eeuwse kaarten zijn meer gedetailleerd en tonen een onbebouwd terrein, met min of meer in het verlengde van het Houwelgat een landweg die op de grens van percelen 87E en 89C van noord naar zuid door het terrein loopt. Volgens de Vandermaelenkaart (1846-1854) was er op het oostelijke perceel bos aanwezig, maar op de topografische kaart van 1864 wordt dat niet meer aangeduid. Op de topografische kaarten van tweede helft 19de-eerste helft 20ste tonen de hoogtelijnen een geleidelijke helling van het terrein. Op de luchtfoto van 1971 is het plangebied volledig in gebruik als landbouwgrond. Op de luchtfoto van 1979-1990 is er op het westelijke perceel een loods aanwezig, errond zijn grondwerken aan de gang. Op de luchtfoto van 2000-2003 zijn er op dit westelijke perceel meerdere loodsen te zien, die een tiental jaar later vervangen worden door de huidige bebouwing en verharding. Door de bouwwerken werd de natuurlijke helling van het terrein in het westelijke deel kunstmatig genivelleerd.

Baardegem en het plangebied zijn te situeren op de noordelijke uitloper van een heuvellandschap dat zich verder naar het zuiden en oosten uitstrekt. Van de hogere gronden wateren diverse waterloopjes af naar de lagere gronden errond, nabij het plangebied zijn evenwel geen natuurlijke waterlopen gelegen. Op het detail van het hoogtemodel is te zien dat het plangebied geen natuurlijk hoogteverloop meer kent: het terrein helde oorspronkelijk geleidelijk van oost (+48m TAW) naar west (+49,50m TAW), maar deze zachte helling is op het westelijke deel van het terrein niet meer te herkennen. De helling is bij de bouw van de woning en de pluimveestallen weggewerkt en er is een vlak terrein met een maaiveldhoogte van +49,50m TAW gecreëerd, waardoor er een scherp hoogteverschil van ca. 70cm is tussen het westelijke en het oostelijke deel van het plangebied. Dit betekent dat minstens een deel van de westelijke zone aanzienlijk is opgehoogd. In het oostelijke deel stijgt het maaiveld geleidelijk van +48m TAW in het oosten tot +48,80m TAW in het westen. De gronden ten oosten van het plangebied zijn duidelijk lager gelegen, die ten westen duidelijk hoger. Het terrein is op de bodemkaart gekarteerd als (matig) droge zandleembodem met textuur B horizont, of zonder profiel.

Op archeologisch gebied zijn er slechts summiere gegevens voorhanden. Iets ten oosten van het plangebied werd aan het maaiveld een steentijdvondst gedaan, in de dorpskern werden recent 2 prospecties uitgevoerd, een prospectie ca. 900m ten noordoosten van het plangebied leverde een Romeinse site met onder andere een brandrestengraf op, en ten zuidwesten werden in een beekvallei (verspoeld?) materiaal uit de late ijzertijd-Romeinse periode aangetroffen. Deze gegevens tonen aan dat de omgeving van het plangebied reeds sinds lang werd gefrequentieerd, maar zijn te beperkt om enkel op basis daarvan een archeologische verwachting voor het plangebied te formuleren. Daarvoor de zijn landschappelijke gegevens van het plangebied belangrijker: de ligging op een heuvelrug, op droge zandleemgronden, kan aantrekkelijk geweest zijn voor menselijke aanwezigheid in het verleden. Dit gaat dan voornamelijk om de periode vanaf het neolithicum en betreft sites met grondsporen; omdat er geen natuurlijke waterbron in de omgeving aanwezig is, zal deze locatie minder aantrekkelijk geweest zijn menselijke occupatie in oudere periodes, waardoor er een lage verwachting is voor steentijd artefacten sites. De recente ophoging in het westelijke deel van het plangebied kan mogelijk voor bodemverstoring gezorgd hebben, maar de impact ervan op een eventuele archeologische sites is op basis van het bureauonderzoek niet in te schatten. Het oostelijke deel van het plangebied is sinds midden 18de eeuw hoofdzakelijk in gebruik als landbouwgrond (in de loop van de 19de eeuw ook als bebost perceel), waardoor er hier geen al te grote bodemverstoring zal zijn opgetreden en een eventueel aanwezige archeologische site een goede bewaring kan kennen.

Het huidige akkerland in het oostelijke deel van het plangebied wordt in gebruik genomen, en rond de huidige stallen in het westelijke deel gebeuren ook werken. In het oostelijke deel wordt een nieuwe loods/stal gebouwd (4182,99m²), met ten oosten ervan sleufsilo's (1168m²) en ten zuidoosten een buffer-infiltratievoorziening (658,36m²). In de stal worden centraal in het westen in een zone van ca. 35m² 3 ondergrondse citernes voor de opvang van hemelwater en kuiswater voorzien, ook ten noordwesten van de stal wordt een ondergrondse citerne voorzien (ca. 5m²). Tussen de nieuwe en de huidige stallen komt een nieuwe betonverharding, ten zuiden van de bestaande pluimveestallen wordt de steenslagverharding vervangen door betonverharding en wordt ook een nieuwe betonverharding voorzien; in totaal wordt er 3 617m² verharding voorzien. Ten

zuiden van deze nieuwe verharding worden een mestkelder (139,24m²) en een bluswaterbekken (429,18m²) aangelegd.

Voorafgaand deze bouwwerken wordt het oostelijke deel van het terrein aanzienlijk opgehoogd zodat een nieuw maaiveld wordt bekomen dat gelijk is aan het reeds opgehoogde/genivelleerde maaiveld van het westelijke deel van het plangebied. Deze ophoging zal in het oostelijke deel maar liefst ca. 1,50m bedragen, en zo geleidelijk afnemen naar het westen toe. Voorafgaand de ophoging gebeurt geen diepgaande afgraving van de bestaande teelaarde. Door deze voorafgaande ophoging in het oostelijke deel van het plangebied, en door de reeds bestaande nivellering in het westelijke deel van het plangebied, zullen niet alle bouwwerken een impact hebben op de bodem. De aanleg van de nieuwe verhardingen, van de bijhorende afvoerkanalen van regenwater, van de sleufsilos en het grootste deel van de werken voor de nieuwe stal vinden plaats in de ophoging en betekenen geen verstoring van de oorspronkelijke bodem.

De werken die effectief zullen ingrijpen in de bodem zijn:

- buffer-infiltratievoorziening van 658,36m²: 70cm onder het huidige maaiveld.
- de westelijke palenrij van de nieuw te bouwen stal: 28 puntlocaties waarbij een betonnen poerfundering van ca. 1m² ca. 60 à 80cm in de grond zal gaan.
- 3 + 1 ondergrondse citernes: 35m² + 5m² waar tot ca. 2,5m diep wordt gegraven.
- mestkelder van 139,24m²: tot ca. 2,60m onder het huidige maaiveld.
- bluswaterbekken van 429,18m²: 50cm onder het huidige maaiveld (dat hier al grotendeels kunstmatig is genivelleerd/uitgevlakt bij de bouw van de bestaande pluimveestallen, dus de werkelijke impact zal kleiner zijn dan 429,18m²).

Het plangebied kent een gemiddelde archeologische verwachting voor sites met grondsporen. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. Een deel van de geplande werken kan een impact hebben op dit eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Deze impact is echter beperkt tot maximaal 1200m², verspreid over diverse, niet aaneensluitende locaties op het plangebied van bijna 2,7 hectare. De archeologische verwachting betreft sites met grondsporen, die zich doorgaans over grote oppervlaktes uitstrekken en moeilijk/niet te vatten of zelfs te herkennen zijn in de kleinere zones waar in het kader van de geplande werken bodemverstoringen zullen optreden, en die bovendien verspreid van elkaar zijn gelegen. Een verder vooronderzoek van deze locaties zal meer vragen oproepen dan beantwoorden en zal dus niet resulteren in kenniswinst. Ondanks de potentiële aanwezigheid van een archeologische site, wordt er omwille van bovenstaande redenen in het kader van de geplande werken geen verder vooronderzoek geadviseerd.

Er dient dus geen programma van maatregelen voor verder archeologisch onderzoek opgesteld te worden. Wel wordt gewezen op de wettelijke verplichting om bij aantreffen van archeologisch sporen/vondsten tijdens werken, dit te melden aan Onroerend Erfgoed¹.

¹ Zie artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 5.1. van het Onroerenderfgoedbesluit.